

2022–2030 M. KAUNO REGIONO PLĖTROS PLANO

PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. LT022-01-05-01 „PRAEITYJE UŽTERŠTŲ IR PAŽEISTŲ URBANIZUOTŲ TERITORIJŲ SUTVARKYMAS“

PAGRINDIMO APRAŠAS

2025-04-22 Nr. 6PA-15

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Pažangos priemone prisidedama prie 2022–2030 m. Kauno regiono plėtros plane (toliau – planas) nustatyto uždavinio Nr. LT022-01-05 „Sumažinti užterštų ir pažeistų urbanizuotų teritorijų“ įgyvendinimo.
---	---

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS

Pažangos priemone Nr. LT022-01-05-01 „Praeityje užterštų ir pažeistų urbanizuotų teritorijų sutvarkymas“ (toliau – pažangos priemonė) sprendžiama Kauno regione identifikuota problema – „Poveikis klimato kaitai ir nepakankamas atsparumas klimato kaitos poveikiui“ ir šalinama šios problemos giluminė priežastis – „Klimato kaitos padariniams jautrios teritorijos“.

Įgyvendinant priemonę bus tvarkomi praeityje kasybos darbais pažeisti karjerai ir durpynai bei cheminėmis medžiagomis užterštos urbanizuotos teritorijos, kurių vietoje bus įrengiami želdynai, plėtojama ūkinė, kultūrinė, sporto ar bendruomeninė veikla, statomi socialiniai būstai. Priemonės veiklos bus orientuotos į pagrindinę tikslinę grupę – gyventojus, gyvenančius šalia pažeistų ir užterštų teritorijų (toliau – tikslinė grupė). Sutvarkius minėtas teritorijas pagerės tikslinės grupės gyvenimo kokybė, gyventojai gyvens švaresnėje, gražesnėje aplinkoje, galės naudotis sutvarkyta, nauja infrastruktūra. Netiesioginė nauda palies visą visuomenę, nes sutvarkytos teritorijos bus pritaikytos ekonominei, socialinei bei rekreacinei veiklai.

Dalis informacijos, pagrindžiančios pažangos priemonės poreikį, yra pateikta plano I skyriaus „Regiono plėtros plano teritorinė aprėptis ir regiono esamos situacijos analizė“ dalyje „Kauno regiono esamos situacijos analizė“ aprašant problemą „Poveikis klimato kaitai ir nepakankamas atsparumas klimato kaitos poveikiui“. Žemiau pateikiama kita pažangos priemonės poreikį pagrindžianti informacija.

Kauno regione 2025 m. pradžios duomenimis¹ nuolatinių gyventojų skaičius siekė kiek daugiau nei 587 tūkst. gyventojų. Nuo 2020 m. bendras gyventojų skaičius regione padidėjo 3 procentais, todėl galima daryti išvadą, kad gyventojų skaičius 5 metų laikotarpyje išliko pakankamai stabilus ir net linkęs siekti augti. Visos šalies gyventojų skaičiaus kaitos tendencija yra identiška regionui – 5 metų laikotarpyje gyventojų skaičius išaugo taip pat apie 3 procentus. Žvelgiant į regiono savivaldybių gyventojų statistiką atskirai, galima matyti, kad 5 metų laikotarpyje gyventojų skaičius išaugo tik

¹ Valstybės duomenų agentūra.

Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybėse, tačiau kitose savivaldybėse mažėjimas buvo nežymus. Taigi, vertinant demografines tendencijas regione, pažangos priemonės įgyvendinimo ir 5 metų po pažangos priemonės įgyvendinimo pabaigos laikotarpiu, tikėtina, kad tikslinės grupės dydis keisis neženkliai, o poreikiai išliks aktualūs.

Užterštos ir pažeistos teritorijos kelia pavojų ne tik apylinkėse gyvenantiems asmenims ir jų sveikatai, bet ir visai visuomenei bei gamtai dėl padidėjusios cheminių medžiagų koncentracijos dirvožemyje, grunte ir (ar) požeminiame vandenyje. Tokių teritorijų regione yra pakankamai nemažai. 2025 m. balandžio mėn. duomenimis² Kauno regione yra 1 643 potencialūs taršos židiniai, iš kurių 310 neveikiantys ir 253 sugriauti. Lyginant su kitais regionais, Klaipėdos regione taršos židinių yra 931, Utenos regione – 1 299, Šiaulių regione – 1 457, Panevėžio regione – 1 709, Vilniaus regione – 2 395.

Pagal pavojingumą aplinkai Kauno regione daugiausiai ypač didelį pavojų sukeliančių taršos židinių turi Kauno m. sav. – 61, Raseinių r. sav. – 48, Kauno r. sav. – 31. Vertinant pavojingumą pagal daromą įtaką tam tikrai sferai, Kauno regione yra 49 potencialūs taršos židiniai darantys ypač didelę įtaką dirvožemiui ir gruntui (Birštono sav. – 0, Jonavos r. sav. – 4, Kaišiadorių r. sav. – 6, Kauno r. sav. – 11, Kauno m. sav. – 12, Kėdainių r. sav. – 7, Prienų r. sav. – 2, Raseinių r. sav. – 7). Net 88 potencialūs taršos židiniai turi ypač didelę įtaką požeminiam vandeniui (Birštono sav. – 0, Jonavos r. sav. – 11, Kaišiadorių r. sav. – 11, Kauno r. sav. – 13, Kauno m. sav. – 40, Kėdainių r. sav. – 10, Prienų r. sav. – 3, Raseinių r. sav. – 11). 79 potencialūs taršos židiniai ypač stipriai kenkia paviršiniam vandeniui (Birštono sav. – 0, Jonavos r. sav. – 2, Kaišiadorių r. sav. – 11, Kauno r. sav. – 7, Kauno m. sav. – 9, Kėdainių r. sav. – 12, Prienų r. sav. – 8, Raseinių r. sav. – 30). Ilgą laiką netvarkant pavojingomis medžiagomis užterštų teritorijų, tokios medžiagos patenka į aplinką (orą ir vandenį) ir kelia neigiamas pasekmes gyventojams. Siekiant apsaugoti dirvožemį, gruntą ir vandenį nuo tolesnės taršos, sumažinti pavojų žmonėms ir ekosistemoms, reikalinga išvalyti ir sutvarkyti minėtas teritorijas bei atkurti jų būklę.

Pagal pažangos priemonės finansavimo gaires, projektai gali būti įgyvendinami tik urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/km² ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km), nes taršos židinių daroma žala tiek dėl gyventojų tankio, tiek dėl didesnės koncentracijos, tokiose teritorijose didžiausia. Kauno regione 2021 m. duomenimis³, potencialių taršos židinių tankumas (vnt. / km²) 300 gyv. / km² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km) siekė 0,60 vnt./km², kai šalies vidurkis 0,64. Vilniaus regione šis rodiklis siekė 0,81, Utenos regione – 0,75, Tauragės regione – 0,74, Panevėžio regione – 0,71. Galima matyti, kad Kauno regiono rodiklis yra geresnis už šalies vidurkį ir lenkia kitų regionų rodiklius, tačiau pagal potencialių taršos židinių kiekį, Kauno regionas yra tarp pirmaujančių.

Įvertinus priemonei nustatytas išankstines sąlygas, teisinės prielaidas investicijų pagrįstumui, savivaldybių finansines galimybes ir pasirengimą investuoti, yra planuojama įgyvendinti praeityje užterštos teritorijos sutvarkymo projektą Prienų r. savivaldybėje. Atlikus ekogeologinius tyrimus, nustatyta, kad Revuonos upelio kairiajame krante, privačiuose sklypuose ir jų prieigose seniai susiformavęs grunto ir gruntinio vandens viršnorminės taršos NP arealas ir dalis teršalų kartu su gruntiniu vandeniu nuolat išsikrauna į Revuonos upelį. Atsižvelgiant į tai, nuspręsta šią iškrovą užkardinti ir upelio teršimą sustabdyti. Sutvarkius praeityje užterštą teritoriją bus užkirstas kelias aplinkos taršai Nemuno kilpų regioniniame parke. Besiribojančių sklypų savininkai bei gyventojai

² Lietuvos geologijos tarnyba.

³ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos geologijos tarnyba, Lietuvos statistikos departamentas.

besilankantys toje teritorijoje nejaus užterštos teritorijos padarinių, o sutvarkyta teritorija bus rekultivuota ir naudojama kaip žaliasis plotas. Gyventojų tankumas norimoje sutvarkyti teritorijoje yra 2 406 gyventojai, pagal oficialius gyventojų ir būstų surašymo duomenis 2021 m⁴. Kitos regiono savivaldybės pažangos priemonės neįgyvendins, tačiau problemą spręs kitais būdais.

Igyvendinant priemonės veiklą bus prisidedama prie Regionų plėtros programoje nustatyto poveikio rodiklio siekimo – „Potencialių taršos židinių tankumas 300 gyv. / km² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km) | vnt./km²“.

2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų laikotarpiu Kauno regione buvo įgyvendinama priemonė Nr. 05.5.1-APVA-R-019 „Kraštovaizdžio apsauga“. Ši priemonė buvo skirta pagerinti įvairaus lygmens kraštovaizdžio arealų (teritorijų) būklę didinant kraštovaizdžio planavimo kokybę, stiprinant ir palaikant kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, atkuriant pažeistas teritorijas, didinant kraštovaizdžio vizualinį estetinį potencialą. Įgyvendinta 15 projektų už beveik 1,9 mln. Eur Europos Sąjungos lėšų. Pagal minėtą priemonę Prienų r. sav. įgyvendino 3 projektus, tačiau jų veiklos nebuvo nukreiptos į užterštą ar pažeistą teritorijų tvarkymą, todėl šiame periode svarbu skirti dėmesį tokių teritorijų priežiūrai.

III SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Pažangos priemonės veiklos įgyvendinamos Kauno regiono teritorijoje, apimančioje savivaldybes:

- Birštono;
- Jonavos rajono;
- Kaišiadorių rajono;
- Kauno miesto;
- Kauno rajono;
- Kėdainių rajono;
- Prienų rajono;
- Raseinių rajono.

IV SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Atsižvelgiant į aplinkos apsaugos srityje planuojamas 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijos programos investicijas ir siekiant spręsti Kauno regione identifikuotą problemą „Poveikis klimato kaitai ir nepakankamas atsparumas klimato kaitos poveikiui“ ir šalinti vieną iš problemos giluminių priežasčių „Klimato kaitos padariniams jautrios teritorijos“, Kauno regiono plėtros taryba kartu su Kauno regiono savivaldybių vykdomosiomis institucijomis pasirinko planuoti pažangos priemonės veiklą – praeityje užterštą ir pažeistą urbanizuotą teritorijų sutvarkymas.

Pažangos priemonės projektų galimi pareiškėjai, vykdytojai ir (ar) partneriai, vadovaujantis pažangos priemonės finansavimo gairėmis, pagal panaudos arba nuomos sutartis arba patikėjimo teise

⁴ Valstybės duomenų agentūra.

turi valdyti valstybės ar savivaldybės žemę, kurioje yra užteršta ar pažeista teritorija. Apribojimais galimiems pareiškėjams, projektų vykdytojams ir partneriams nenustatomi.

V SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos⁵ 135.2 papunkčiu, pažangos priemonės projektus pasirinkta atrinkti planavimo būdu. Planavimo būdas taikomas projektams, kuriais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytos funkcijos ir veiklos, kurie priskirtini valstybės ar savivaldybių institucijoms ar įstaigoms ar jų kontroliuojamiems juridiniams asmenims ir kuriais tiesiogiai prisidedama prie Regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“ įgyvendinimo ir joje numatytų rezultatų pasiekimo.

VI SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Įgyvendinant projektus bus prisidedama prie darnaus vystymosi, įskaitant reikšmingos žalos nedarymo principą. Pažangos priemonės veiklos apima ir yra nukreiptos į praeityje kasybos darbais pažeistų teritorijų (karjerų ir durpynų), kurias sutvarkius galima pritaikyti visuomenės reikmėms – rekreacijai, sportui ir socialiniam gyvenimui, tvarkymą. Sutvarkius pažeistas ir išvalius užterštas teritorijas bus grąžinti anksčiau dėl antropogeninės veiklos pažeisti gamtos turtai – dirvožemis. Jei planuojamai ūkinei veiklai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu, bus privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą, planuojamos ūkinės veiklos organizatorius užtikrins, kad būtų įgyvendintos sprendime nustatytos sąlygos ir priemonės reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai sumažinti ir (ar) jį kompensuoti pasirengimo vykdyti ūkinę veiklą ir (ar) ūkinės veiklos vykdymo ir (ar) ūkinės veiklos užbaigimo etapuose.

⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Strateginio valdymo metodikos patvirtinimo“.

2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	Įgyvendinant pažangos priemonę nebus tiesiogiai prisidedama prie inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo įgyvendinimo.
3.	Lygių galimybių visiems	Įgyvendinant pažangos priemonę bus prisidedama prie lygių galimybių visiems įgyvendinimo: visiems asmenims, nepaisant jų lyties, tautybės, rasinės ar etninės kilmės, pilietybės, kalbos, religijos, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, seksualinės orientacijos ar kitų bruožų, bus užtikrinamos vienodos teisės ir galimybės naudotis rekreacijai pritaikytomis teritorijomis, įskaitant prieinamumo visiems reikalavimo užtikrinimo principą.

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Pažangos priemone bus prisidedama prie Regionų plėtros programoje nurodytos regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“ poveikio rodiklio pasiekimo „Potencialių taršos židinių tankumas 300 gyv./km² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km.) | vnt./km²“, kuriai priskirtos šios išankstinės sąlygos:

1. Projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/km² ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km).
2. Rekultivuota žemė naudojama želdynų ir želdinių įrengimui, socialiniams būstams, ūkinei, kultūrinei, sporto ar bendruomeninei veiklai.

Išankstinių sąlygų įgyvendinimą detalizuojantys reikalavimai nustatyti pažangos priemonės finansavimo gairių 2.5.1 papunktyje.

VIII SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Produkto ir rezultato rodikliai pažangos priemonei ir jos veikloms pasirinkti vadovaujantis pažangos priemonės finansavimo gairėmis.

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektynos rodiklio reikšmės		Siektynos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Praeityje užterštų ir pažeistų urbanizuotų teritorijų sutvarkymas	P.B.2038	Rekultivuotos žemės, kuriai suteikta parama, plotas (hektarai)	321 871,84	273 591,06	0 (2025)	0,12 (2027)	Pagal pažangos priemonę planuojamų projektų duomenis.

Lentelė Nr. 3

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektynos rodiklio reikšmės		Siektynos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
R.B.2052	Rekultivuota žemė, naudojama žaliams plotams, socialiniams būstams, ekonominei arba kitai paskirčiai (hektarai)	0 (2021)	321 871,84	273 591,06	0 (2025)	0,12 (2027)	Pagal pažangos priemonę planuojamų projektų duomenis.